

MARIA PLANELLAS

Universitat de Barcelona

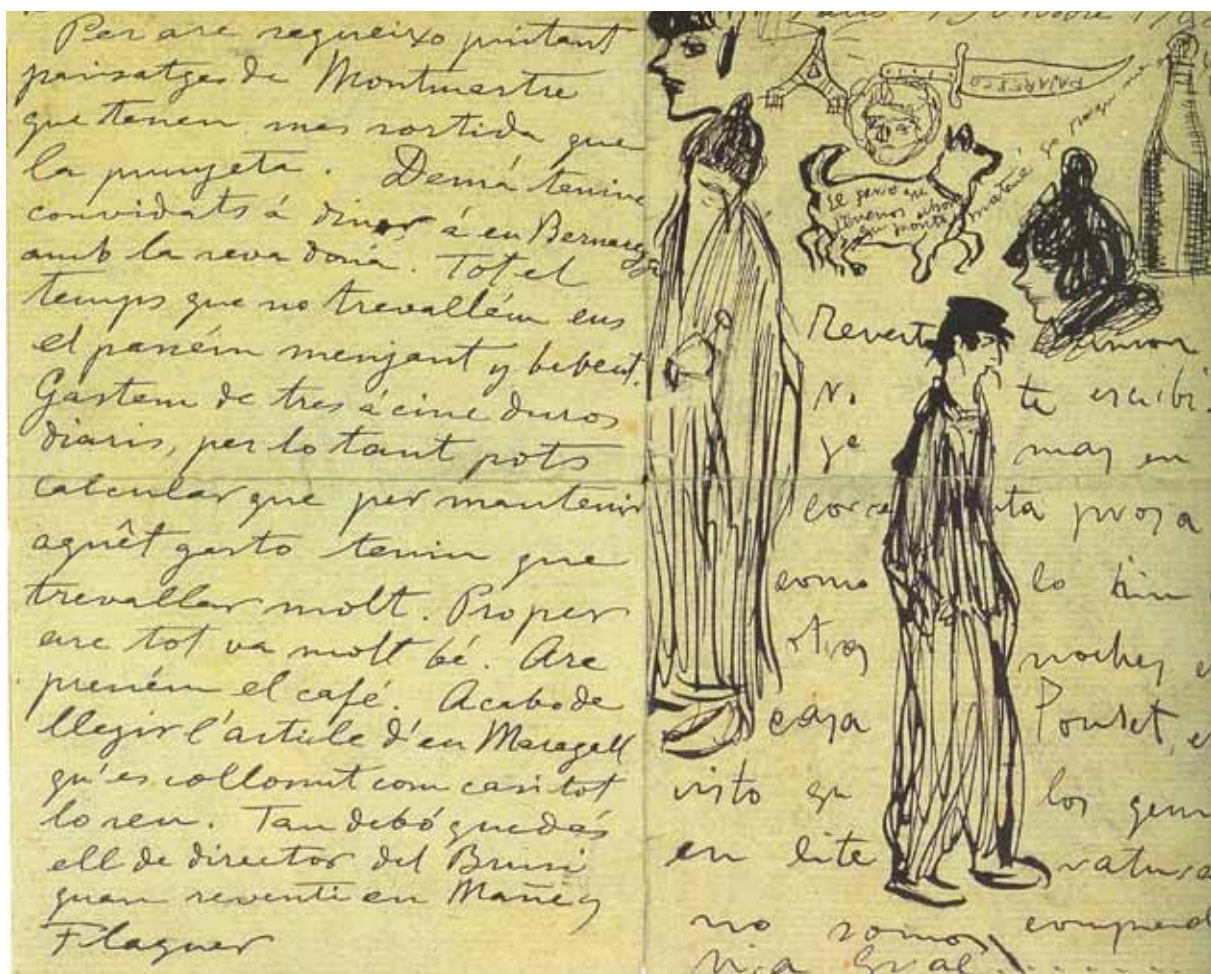
UNA NOTA SOBRE MARAGALL I PICASSO

Fent unes pràctiques curriculars a l'Arxiu Joan Maragall, em vaig trobar amb documents relativament interessants i, com a mínim per mi, desconeguts; un exemple intrascendent seria la carta de *Radio Nacional de España en Barcelona* adreçada a Clara Noble l'any 1952, és a dir, vuit anys després de la seva mort, recomanant-li escoltar un programa en el qual es parlaria del seu difunt marit. Evidentment, es tracta d'episodis menors, però potser val la pena deixar constància d'un paperet que vaig trobar classificat a la lletra P dins una de les cinc capses que formaven el recull «Cartes de condol i corresponència posterior rebuda a la mort de Joan Maragall». Aquella nota atribuïa a Picasso el comentari que reproduïxo amb transcripció diplomàtica: «Acabo de llegir l'article d'en Maragall que és collonut com casi tot lo seu. Tan de bo quedés ell com Director del Brusi quand reventi en Mañe y Flaquer».

No sabia dir si el primer que em va cridar l'atenció va ser descobrir un elogi d'aquesta mena escrit –suposadament– pel pintor de fama internacional, o la mala classificació del paperet, que ni per l'època d'escriptura –la carta tenia com a data l'any 1900– ni pel destinatari –la família Reventós, no pas la de Maragall– era al lloc corresponent. El cas és que, com que en aquell moment no tenia respostes concretes als meus dubtes, vaig deixar de pensar-hi durant un temps. Més tard, la curiositat es va imposar, i vaig escriure a la Biblioteca del Museu Picasso demanant si allà en tenien alguna notícia.

Va ser d'aquesta manera que em vaig assabentar que hi havia un original i que era propietat de la família Reventós, però que el museu tenia el *Carnet català* de Picasso, on el pintor transcrivía una estrofa de les «Vistes al mar de Maragall» i la traduïa al francès per a Fernande Olivier, la seva amant.

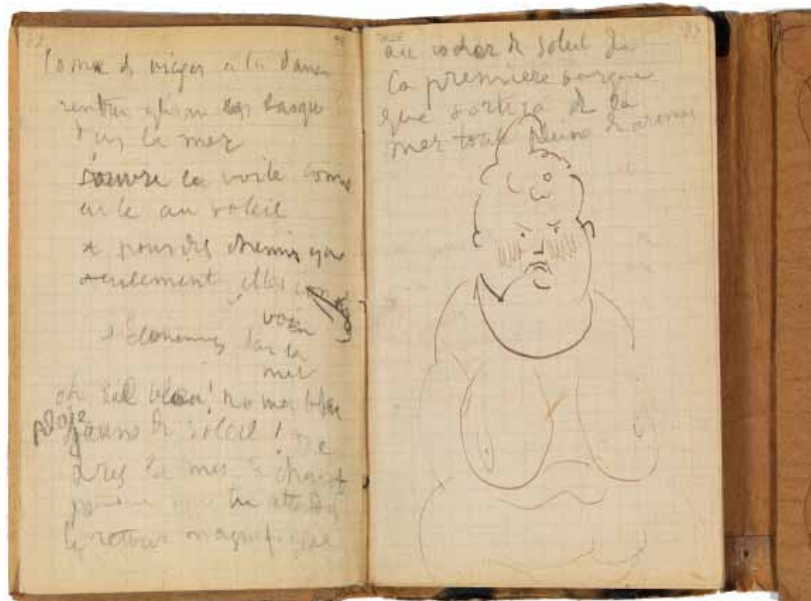
Així, doncs, ja eren dos els documents que relacionaven el poeta català i el pintor cubista, i hi havia un doble fil per resseguir. El que tenia més al meu abast era aquella traducció de «Vistes al mar», que ja havia estat detectada per Joan B. Cendrós i Benigne Rafart. En tot cas, no podem perdre de vista el fet que aquells versos no representaven el Maragall més innovador, i tindria poc sentit elaborar un discurs partint de la idea que Picasso li devia tal o tal altra cosa. Encara em quedava aquella carta, i clar, no és el mateix copiar un tros de poema sense cap comentari que dir d'un article que és «collonut»: així que vaig contactar amb Ana Reventós i Gil de Biedma, de la Fundació Picasso-Reventós, la qual, sense posar cap entrebanc, em va facilitar l'accés a l'epístola puntualitzant que estava escrita no només per Picasso, sinó també pel seu amic Casagemas –com també m'havien fet notar des del Museu– i que no estava dirigida a Jacint Reventós, sinó al seu germà gran, Ramon.

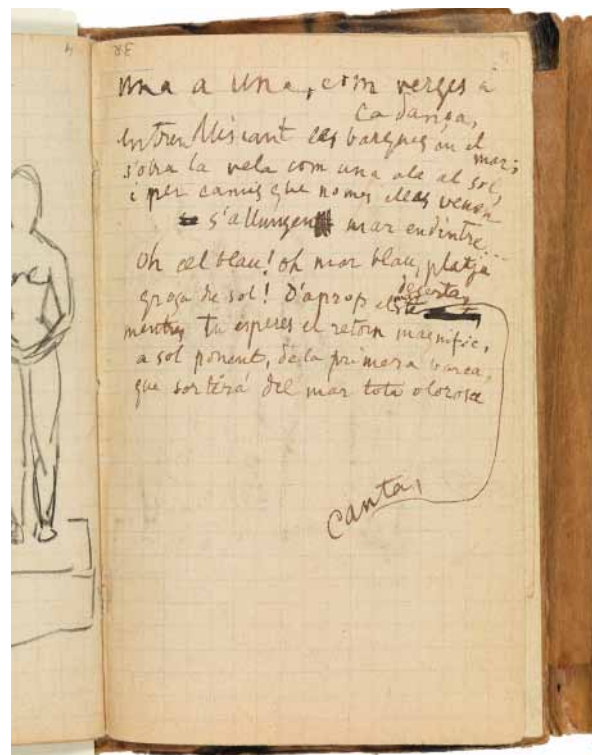
Carta de Pablo Picasso i Carles Castagemas a Ramon Reventós (19 de novembre de 1900), propietat de la família Reventós. Aquesta carta forma part de l'exposició temporal del MNAC «Casagemas. L'artista sota el mite» (30 d'octubre de 2014- 22 de febrer de 2015).

Un cop vaig tenir la reproducció a les mans es va imposar l'evidència. És fàcil constatar que el document és format per dues parts ben separades: una escrita en una cal·ligrafia ordenada i neta, en català, i l'altra amb un munt de ninots que menges el lloc de les poques frases que hi ha escrites en castellà. La diferència és palesa, com també ho és el fet que el fragment sobre Maragall va ser escrit per Casagemas.

Carles Casagemas, l'artista *maudit*, que després de molt temps a l'ombra està sortint a la llum sobretot gràcies a la recent tesi doctoral de Dolors R. Roig, va ser un dels millors amics de joventut de Picasso, i el seu suïcidi fou el desencadenant de l'època blava del pintor. Pintava amb un cert èxit, i també es poden llegir escrits seus a la revista *Juventut* o *Els quatre gats*. Francesc Fontbona, en un article a *La Vanguardia* («Cultura/s», 26 de novembre de 2014) contempla aquesta doble vessant com a tret finisecular característic, i considera que els articles «completen el perfil d'aquest creador inquietíssim, plena-

Pablo Picasso. *Carnet català*, p. 72-73
(Gósol, 1906). Museu Picasso, Barcelona

Pablo Picasso. *Carnet català*, p. 3. (Gósol, 1906)
Museu Picasso, Barcelona

ment identificat amb una època en què la idea d'art total era molt present». Era, doncs, un d'aquests joves talents, com Ramon Reventós (tot i que aquell estava més centrat en la pintura i aquest en l'escriptura), que aleshores començaven a fer cap en el panorama cultural i artístic català, però aquesta trajectòria incipient es va estroncar amb la seva mort abans que complís els vint-i-un anys.

En fi, l'any 1900 Carles Casagemas escriu a Ramon Reventós comentant-li que un article de Maragall és «collonut com casi tot lo seu». No he pogut esbrinar quin era l'article en qüestió, ja que n'hi ha més d'un publicat per aquelles dates (per exemple, el que dedica a la mort de Nietzsche el 19 de setembre del mateix any), i cal afegir que Casagemas no dóna cap indicatiu concret que en faciliti la identificació. Picasso, per la seva banda, el 1906 transcriu i tradueix al *Carnet català* un fragment de «Vistes al mar».

Això indica que Maragall era més o menys llegit, respectat, admirat i, si més no, conegut per la generació d'avantguardistes que es covaven dins un modernisme triomfant que explotava totes les formes d'expressió. D'acord: la relació entre Picasso i Maragall no sembla donar més de si; però la funció de xarnera de Casagemas ens permet reforçar testimonialment aquest díptic ideal.